

ESCOLA
SANT PAU

LA FINESTR@

ESPECIAL

ARPILLERES

Número 35 | ESCOLA SANT PAU

EXPOSICIÓ

ARPILLERES

“Les nostres històries fan història”

Del 7 al 28 d'octubre

Horari:

**Durant la setmana, horari a convenir.
Dissabtes matí d'11 a 13 hores i tarda de 18
a 20.**

Diumenges d'11 a 13 hores.

Lloc: Centre Cultural i d'Esbarjo

Consolat de Mar, s/n

Organitza: Escola Sant Pau

Editorial

EXPOSICIÓ d'ARPILLERES

Arpilleres és el nom d'una peça de roba gruixuda i aspra feta d'estopa que coneixem com a "roba de sac". És una forma de representar, tot cosint, històries i experiències.

La proposta uneix en el **I FÒRUM d'ARPILLERES** de Catalunya l'**Ateneu Sant Roc de Badalona**, les experiències de **Vic**, **Sabadell** i l'escola de **Sant Pol**.

Arpilleres és també el nom d'una **proposta educativa** desenvolupada al nostre centre durant els tres darrers cursos, que ara exposarem públicament, i a la qual **esperem la vostra visita**.

Hi sou convidats i convidades!

Aquesta revista inclou mostres d'arpilleres xilenes (país originari d'aquest tipus d'artesanaria), i d'internacionals, realitzades en situacions de violència política, així com mostres locals, desenvolupades en els darrers tres anys a Badalona, on quatre grups de dones van participar en tallers tèxtils liderats per Alba Pérez i Maria Viñolo a la Fundació Ateneu Sant Roc, i del projecte amb 75 alumnes de 5è i 6è de primària que expressen les seves històries amb teles, fils i agulles a l'Escola Sant

Pau de Sant Pol de Mar.

Inauguració: 6 d'octubre a les 19.00 h

Exposicions simultànies:

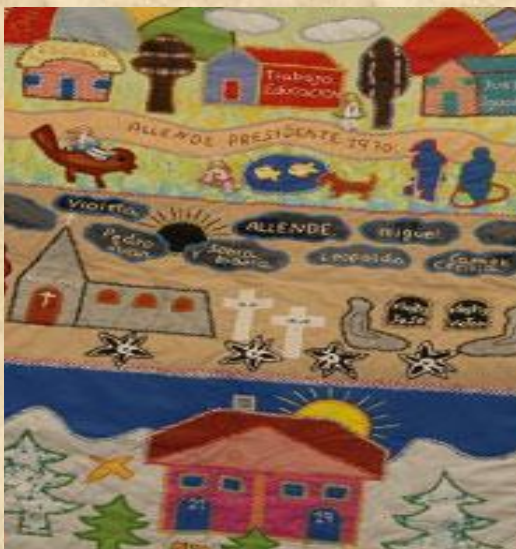
- **Al CX Espai Vic**
(Obra Social de CatalunyaCaixa)
c. del Remei, 42 · Vic
- Al Centre Cívic de la Creu Alta
Ctra. de Prats de Lluçanès, 2 · Sabadell
- **Al Centre Cultural i d'Esbarjo Consolat del Mar, 65 · Sant Pol de Mar.**
Inauguració 7 d'octubre a les deu del matí.

Espai d'Història

Les nostres històries fan història

Arran del **Cop d'Estat a Xile l'11 de setembre de 1973** sota el comandament del General Augusto Pinochet es va posar fi al Govern elegit democràticament de Salvador Allende.

Davant aquesta nova situació van ser **moltes dones que van quedar soles** ja que

marits, pares, germans, amics, estaven detinguts/des, desapareguts/des o assassinats/des, a més d'altres que també van ser detingudes o desaparegudes.

La Rectoria de Solidaritat juntament amb els Centres de Mares **van començar a organitzar els primers tallers de producció d'arpilleres, sorgides com a mitjà d'expressió popular i denúncia** durant la dictadura militar (1973-1989), a més de **ser una manera d'ajuda econòmica per a aquestes dones i les seves famílies.**

Aquestes arpilleres són confeccionades amb retalls

de gènere, fils, llanes de colors i qualsevol material o record que tinguessin dels seus éssers absents, que pogués ser cosit en un rectangle de material de sac, com és conegut popularment o arpillera.

Aquestes dones Valentes van començar amb les seves agulles a brodar i formar les seves històries doloroses del moment que estaven vivint.

A partir d'un rectangle cafè que es transforma en una pàgina blanca esperant rebre les històries i sentiments elles, amb el seu humil treball, van denunciar les violacions als drets humans, amagant missatges entre les seves costures, deixant gravats els noms dels seus éssers benvolguts, preguntant *On són?*, mostrant els camps de concentració, les tortures, els assassinats i les fosses comunes, **recollint així les dures escenes per les quals travessaven les seves Arpilleristes.**

Era un **treball carregat d'amor**, impotència i dolor que

aniria quedant brodat amb les puntades d'esperança, solidaritat i valentia de les dones treballadores de les poblacions de Xile.

En moltes ocasions aquest meravellós treball amb els seus **missatges i denúncies**

amagades en les seves costures, van volar a altres països com coloms missatgers que es desplegaven davant els ulls de gent solidària, de Canadà, França i Espanya i tants d'altres països que les compraven moltes vegades sense saber l'impacte i la història que mostraven.

Al comprar-les solidàriament **ajudaven a pal·liar la misèria que vivien aquestes famílies**, mares, esposes, filles, germanes, companyes i amigues dels detinguts i desapareguts, sent molt importants com ajuda financera per a les *Arpilleristes* valentes i sacrificades

LA FINESTRA

---

que amb el seu treball van fer història i en segueixen fent.

Más adelante, para conseguir el efecto tridimensional de las arpilleras, las mujeres recurrieron a formas más innovadoras, más creativas. Se les ocurrió sobreponerse a ella y coser-hay pequeñas muñecas y otros objetos, piedras, etc.

Violeta Parra, la reconocida folclorista chilena, ya antes de que las arpilleras se convirtieran en un género con vida propia, creó este tipo de arte en la época en que estaba enferma y no podía cantar.

Arpilleras habitadas de memoria

El origen de las arpilleras se remonta a textiles con aplicaciones de América Latina. Proviene de una tradición chilena utilizada por mujeres, una antigua técnica regional de aplicación pictórica en Isla Negra, un pueblecito de la costa de Chile.

Como apoyo se empleaba el tejido de arpillera (la tradicional ropa de saco para los sacos de patatas o de harina), y el término acabó dando nombre a este tipo particular de tapiz.

En una ocasión le preguntaron cómo definiría su trabajo de bordar con lana o hilo sobre la ropa de saco, y ella respondió:

"Las arpilleras son como canciones que se pintan."

Gracias a las arpilleras, desde finales del año 1973 muchas mujeres chilenas

LA FINESTRA

podieron denunciar la dictadura de Pinochet y enfrentarse a él. En el momento en que las hicieron, las arpilleras mostraban lo que realmente pasaba cada día en la vida de aquellas mujeres. Hoy son el testimonio de una época y una buena aportación a la memoria histórica del país. **Las arpilleras son, también, una expresión de la tenacidad y la fuerza de las mujeres** chilenas en su lucha incansable por la verdad y la justicia y para romper el código de silencio que se impuso sobre ellas y sobre su país.

Las temáticas que trataron estas mujeres chilenas en las arpilleras fueron muy diversas: representaciones de **escenas cotidianas de la vida de las mujeres, sus experiencias y de vista sobre la dictadura, situaciones de vulneración de los derechos humanos, mensajes de paz y de diálogo**, propuestas políticas y de reconciliación y llamamientos a la hermandad.

Roberta Bacic, chilena residente en Irlanda del Norte, comisaria de exposiciones de arpilleras

El treball tèxtil

Al llarg de la història l'ús del **treball tèxtil** ha servit, entre d'altres coses, per mostrar els horrors i atrocitats viscudes a diferents llocs del món. Aquest tipus de treball, realitzat majoritàriament per dones, que a la vegada han utilitzat diferents tècniques -com teixir, cosir, brodar, fer punt...- ha servit per a explorar temes que les han afectat directament, com per exemple conflictes armats, situacions de repressió i de vulneració dels drets humans, o situacions de violència i traumàtiques, entre d'altres.

Com artistes tèxtils de diferents llocs del món, han respost al terror incorporant les seves experiències a treballs realitzats amb mètodes tradicionals, donant rellevància i mostrant la resiliència d'aquests treballs artístics i folklòrics com a testimoni del què han viscut.

És destacable la creació de les **arpilleres** a **Xile**, aparegudes a mitjans dels anys 70, que van assumir una identitat única en la història del país:

Com a **forma de denúncia**, van servir per teixir protestes sobre les situacions que es vivien sota el règim del General Augusto Pinochet, on

els fils van narrar el que estava prohibit dir, convertint-se en un llenguatge diferent al de les paraules.

Les arpilleres van ser també una **forma de resistència política**, agrupant a col·lectius de dones que van utilitzar una eina considerada tradicionalment femenina, fil i agulla, com a **reivindicació no violenta** a les situacions que estaven vivint a **nivell individual i col·lectiu**, intervenint activament en la causa de la **pau**.

Les arpilleres van servir també com a **forma de teràpia** per

externalitzar i alliberar les experiències viscudes, conviure amb les emocions, amb les històries de familiars desapareguts, de dolor, de tristesa, permetent-los retrobar-se i teixir el seu passat i alhora, bolcar ideals, afavorint la confiança i autoestima, i començar a cosir les seves noves vides.

Com a **forma de participació social**, les dones amb les seves arpilleres, van aconseguir transformar el rol tradicional que la societat els hi havia atorgat. Agrupant-se per teixir van aconseguir a més a més, sembrar les llavors de les protestes socials que van esclatar als vuitanta. Algunes van participar activament en la causa política, moltes d'altres no.

Les arpilleres van servir també com a **forma d'obtenir recursos** per a sobreviure, ja que la majoria d'arpilleristes pertanyien als col·lectius més pobres de la societat. A causa

del conflicte armat, les dones van passar a ser les caps de família, davant la desaparició dels seus marits. A més, després de la venda de les seves arpilleres, van aconseguir **mobilitzar a la societat**, ja que el públic empatitzava amb les dones i es comprometia amb la seva causa, afavorint a la pressió política des de l'exterior contra el règim establert.

També a **Perú** les arpilleres van tenir una presència considerable durant els anys de conflicte armat, però no només van ser les arpilleres les úniques que van servir per a denunciar les atrocitats comeses; altres activitats i tècniques artístiques, com el treball amb guix, terracota, escultura, alts relleus, retaules, la música, etc., igual que a Xile, van possibilitar expressar les emocions i sentiments viscuts durant els anys de violència. Molts d'aquests treballs han estat reunits pel centre de Drets Humans de Nuremberg, amb l'exposició "*Cuando la pena se transforma en arte. Arte popular ayacuchano en tiempos de violencia*", preparada i reunida per Gaby Franger i Rainer Huhle.

En molts **altres països**, la tècnica tèxtil s'ha utilitzat també com a forma de comunicació, de denúncia i de resistència política motivant també a la participació social, al mateix temps de servir com a forma de teràpia per a tractar les emocions.

Per exemple:

En països d'**Àsia Central** i del **Sud-est asiàtic**, com a **Tailàndia, Laos, Birmània** i **Vietnam**, membres de les tribus Hmong han utilitzat les teles, sedes i teixits de cotó per a narrar les seves històries constants de desplaçaments.

També les esclaves sexuals **filipines** que van ser segrestades pels soldats japonesos durant la Segona Guerra Mundial i forçades a prostituir-se van expressar les seves demandes de rebre compensació elaborant originals mantes. Aquestes van ser realitzades per a ser presentades l'any 2000 a la Conferència Internacional de Beijing sobre la Dona.

A **Sud-àfrica** durant el règim de l'apartheid, els teixits van

servir també per donar a conèixer la realitat interna del país.

A **Afganistan**, que després de la invasió russa i del conflicte armat iniciat el 2001 i liderat per EE.UU, els dissenys tradicionals de catifes s'han vist modificats per nous motius relacionats amb temes com la guerra i la violència.

O també el cas d'**Estats Units d'Amèrica**, que després dels atemptats de l'11 de Setembre del 2001, els tèxtils han tingut molt a dir sobre el patriotisme del país.

“Ahir ho varem perdre tot i varem haver de deixar-ho tot enrere per salvar les nostres vides. Varem haver de deixar les nostres famílies, la llar, la terra, la nostra casa, animals i moltes coses més”.

Associació Kuyanaky, 2002.

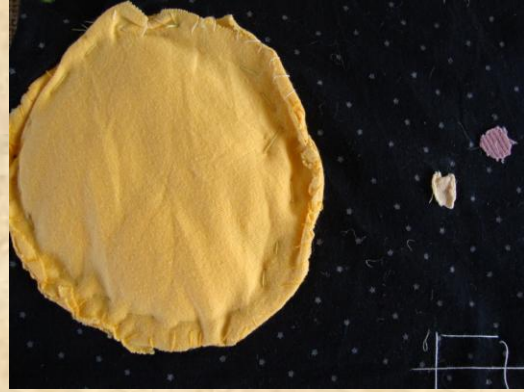
Arpilleres a Sant Pol

LA FINESTRA

LA FINESTRA

LA FINESTRA

LA FINESTRA

